

SPRAWOZDANIE
Z ROZPOZNAWCZYCH BADAŃ STRATYGRAFICZNYCH
PRZEPROWADZONYCH NA ELEWACJI FRONTOWEJ, BOCZNEJ I
TYLNEJ, KOŚCIOŁA P.W. ŚW. STANISŁAWA B.M.
W SZCZEPANOWIE

OPRACOWAŁ:
mgr M. Chojkowski
Kraków czerwiec 2024

mgr Marcin Chojkowski
Art. Plastyk Kons. Dzieł Sztuki
31-444 Kraków, ul. Ogrodnicza 16
kom. 607-656-177

KARTA TYTUŁOWA:

- Tytuł obiektu: kościół p.w. św Stanisława b.m. w Szczepanowie, gm. Brzesko.
- Miejscowość: Szczepanów.
- Rodzaj obiektu: kościół murowany (kaplica cmentarna).
- Materiał technika: murowany z cegły z detalem kamiennym, tynkowany.
- Czas powstania: 1781r. fundacja - Stanisław ks. Lubomirski.
- Wpis do rejestru: Szczepanów gm. Brzesko – kościół cmentarny p.w. św. Stanisława, dzwonnica, A-322 z 03.03.1989
- Właściciel: Parafia rzymsko – katolicka w Szczepanowie.
- Opracowanie programu prac konserwatorskich: Marcin Chojkowski, ul. Ogrodnicza 16; 31 – 444
Kraków; kontakt - tel. 607 656 177
e-mail chojkowskimarcin@wp.pl

CEL I ZKRES BADAŃ:

Wstępne badania stratygraficzne wykonano w celu określenia rodzaju, jakości i ewentualnych nawarstwień, powierzchni tynkowych, na ścianach i elementach dekoracji budynku.

Badania zostały przeprowadzone w sposób mało ingerencyjny, w zakresie, na który pozwalał dostęp do powierzchni ścian zewnętrznych (parter i część elewacji frontowej z poziomu rusztowania). Wykorzystano również odkrywki naturalne powstałe w wyniku odpadnięcia fragmentów cienkiej, wierzchniej warstwy tynkowej.

WYNIKI PRAC BADAWCZYCH:

Wyniki badań przedstawiono w zbiorczej tabelach stratygraficznych oraz w formie opisowej (poniżej).

W wyniku przeprowadzonych wstępnych prac badawczych, ustalono obecność licznych wtórnych nawarstwień, które nieco zacierają pierwotny wygląd elewacji pod względem kolorystyki i użytych materiałów.

Elewacje były poddawane licznym zabiegom renowacyjnym, które w pewnym momencie, objęły zasięgiem, całość powierzchni wszystkich ścian budynku.

Powierzchnie tynków gładkich, zostały w całości wymienione na nowe, z równoczesną zmianą technologii. Zakłada się, iż pierwotna warstwa tynkowa była wykonana w technologii tynków wapiennych, z ewentualnym dodatkiem zapraw cementowych, głównie w przypadku elementów dekoracyjnych.

Obecnie na powierzchni ścian budynku, znajdują się wyprawy cementowo wapienne z większością obecnością dodatkowej wierzchniej warstwy tynków czysto cementowych, stanowiących prawdopodobnie „powłokę” wyrównującą, być może z funkcją wzmacniającą.

W przypadku elementów dekoracyjnych, to należy wyróżnić dwie główne powierzchnie, gdzie zostały one wykonane, a które pochodzą przypuszczalnie z różnych okresów.

Podstawową ścianą o silnie dekoracyjnym charakterze jest fasada kościoła, posiadająca dość bogaty podział i elementy wystroju dekoracyjnego. Drugą ścianą, jest prezbiterium, gdzie jako elementy dekoracji, dodano, prawdopodobnie w czasie kiedy wymieniano warstwy tynkowe, opaski wokół wszystkich okien. Przypuszczenie wtórności tych opasek, wynika z braku przesłanek ich wcześniejszej obecności oraz materiału z jakiego zostały wykonane, czyli zaprawy cementowej.

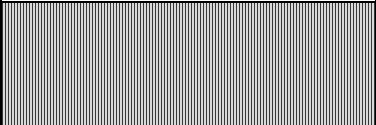
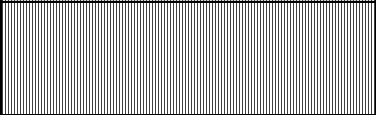
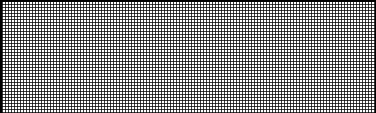
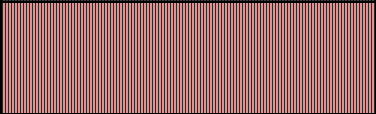
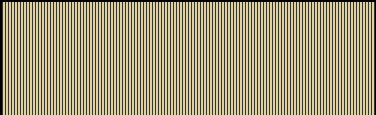
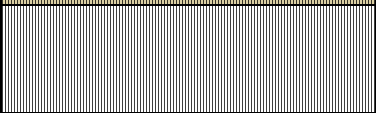

W związku z powyższym w obrębie opasek okiennych prezbiterium, nie występują żadne dodatkowe nawarstwienia, które są obecne na elementach dekoracji fasady.

W przypadku frontowej ściany kościoła, mamy do czynienia z nawarstwieniami, które w założeniu miały prawdopodobnie pełnić funkcję warstwy wzmacniającej, a w efekcie przyczyniły się do szybszego postępu procesów erozyjnych. Chodzi tu o cienką warstwę zaprawy cementowej, położonej na detalu kamiennym i częściowo tynkowym.

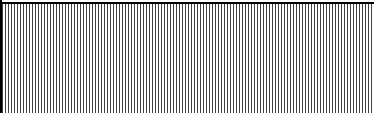
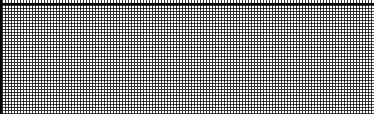

W znacznej części dekoracje wykonano z piaskowca, ale część również z zaprawy wapienno cementowej barwionej w masie.

W trakcie prac badawczych, natrafiono również na nawarstwienia pobiał wapiennych, usytuowane na części elementów wykonanych z kamienia. Może to świadczyć o wcześniejszych próbach ratowania erodującej powierzchni piaskowca.

**TABELA STRATYGRAFICZNA, NAWARSTWIEŃ NA POWIERZCHNI GZYMSU
POD ATTYKĄ, NA ELEWACJI FRONTOWEJ.**

Numer warstwy	Oznaczenie graficzne warstwy	Numer Chronologiczny	datowanie	Opis warstwy
1		VIII	Lata 90 XX w.	Warstwa malarska szara
2		VII	Lata 70 XX w.	Warstwa malarska biała
3		VI	Lata 70-90 XX w.?	Warstwa zaprawy cementowej (wyrównująca, wzmacniająca)
4		IV -V	Pocz. XX w.- Lata 60 XX w.	Ślady warstwy ciemno różowej (miejscowo)
5		III -IV	Po1850 - Pocz. XX w.?	Warstwa ugrowa (lokalnie)
6		III?	Po 1850?	Warstwa pobiału wapiennej (prawdopodobnie miejscowo)
7		I	1781.	Piaskowiec

**TABELA STRATYGRAFICZNA, NAWARSTWIEŃ NA POWIERZCHNI ŚCIANKI
KOLANKOWEJ, ELEWACJI FRONTOWEJ.**

Numer warstwy	Oznaczenie graficzne warstwy	Numer Chronologiczny	datowanie	Opis warstwy
1		VIII	Lata 90 XX w.	Warstwa malarska biała
2		VI	Lata 70 XX w.?	Warstwa zaprawy cementowej (wyrównująca, wzmacniająca)
3		I	1781.	Piaskowiec

**TABELA STRATYGRAFICZNA, NAWARSTWIEŃ NA POWIERZCHNI ŚCIANKI
KOLANKOWEJ NA ELEWACJI FRONTOWEJ – rozetki dekoracyjne.**

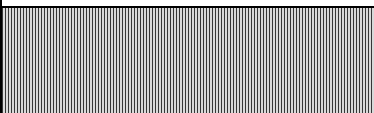
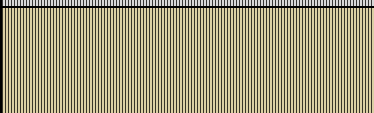
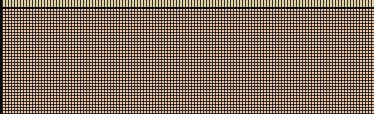

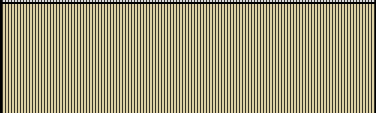
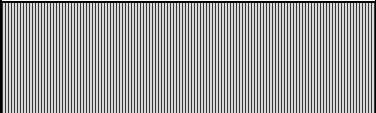
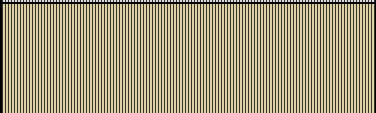

Numer warstwy	Oznaczenie graficzne warstwy	Numer Chronologiczny	datowanie	Opis warstwy
1		VIII	Lata 90 XX w.	Warstwa malarska szara
2		VI-VII	Lata 70-80 XX w.	Warstwa malarska ugrowa
4		II	Przed 1850	Zaprawa wapienna z dodatkiem gipsu(?) z dodatkiem mielonej cegły o odcieniu różowawym
7		I	1781.	Wątek ceglany

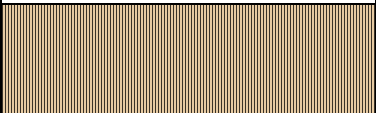
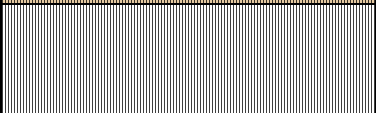
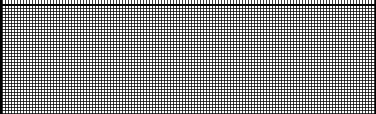
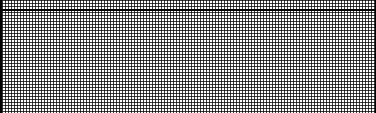

TABELA STRATYGRAFICZNA, NAWARSTWIENÍ NA POWIERZCHNI ARCHITRAWU, NA ELEWACJI FRONTOWEJ.

Numer warstwy	Oznaczenie graficzne warstwy	Numer Chronologiczny	datowanie	Opis warstwy
1		VIII	Lata 90 XX w.	Warstwa malarska szara
2		VI-VII	Lata 70-80 XX w.	Warstwa malarska ugrowa
3		V?	Lata 60 XX w.?	Warstwa biała (ślady lokalnie)
4		V	Lata 60 XX w.	Cienka warstwa zaprawy cementowo wapiennej o odcieniu ugrowym, częściowo szara
5		II - III	Przed 1850 -po 1850	Cienka warstwa różu na pobiale
6		II - III	Przed 1850 -po 1850	Warstwa pobiały wapiennej (miejscowo)
7		II - III	Przed 1850 -po 1850	Warstwa pobiały wapiennej (miejscowo)
8		II - III	Przed 1850 -po 1850	Warstwa pobiały wapiennej (miejscowo)
9		I - II	1781 – Przed 1850	Zaprawa wapienna z dodatkiem gipsu(?) i mielonej cegły o odcieniu różowawym
10		I	1781.	Wątek ceglany

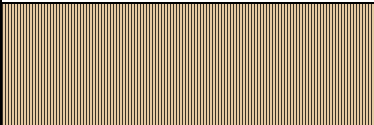
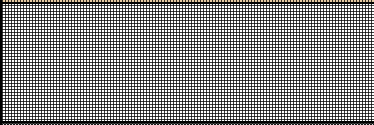

**TABELA STRATYGRAFICZNA, NAWARSTWIEŃ NA POWIERZCHNI GŁOWIC
PILASTRÓW, NA ELEWACJI FRONTOWEJ.**

Numer warstwy	Oznaczenie graficzne warstwy	Numer Chronologiczny	datowanie	Opis warstwy
1		VIII	Lata 90 XX w.	Warstwa malarska szara
2		VI-VII	Lata 70-80 XX w.	Warstwa malarska ugrowa
3		II	Przed 1850	Uzupełnienia z zaprawy cementowo wapiennej barwionej w masie
4		I	1781.	Wątek ceglany

**TABELA STRATYGRAFICZNA, NAWARSTWIEŃ NA POWIERZCHNI GZYMSU
NAD ŚLEPYM OKNEM, NA ELEWACJI FRONTOWEJ (CZĘŚĆ GÓRNA).**

Numer warstwy	Oznaczenie graficzne warstwy	Numer Chronologiczny	datowanie	Opis warstwy
1		IX	Po 2000	Warstwa malarska różowo ugrowa
2		VI-VII	Lata 70-80 XX w.	Warstwa malarska biała
3		VI	Lata 70 XX w.?	Zaprawa cementowa wyrównująca
4		I?	1781?	Tynk wapienny
5		I	1781.	Wątek ceglany

**TABELA STRATYGRAFICZNA, NAWARSTWIEŃ NA POWIERZCHNI GZYMSU
NAD ŚLEPYM OKNEM, NA ELEWACJI FRONTOWEJ (CZĘŚĆ DOLNA).**

Numer warstwy	Oznaczenie graficzne warstwy	Numer Chronologiczny	datowanie	Opis warstwy
1		VIII-IX	Lata 90 XX w.- po 2000	Warstwa malarska różowo ugrowa
2		VI	Lata 70 XX w.?	Zaprawa cementowa wyrównująca
3		I	1781.	Piaskowiec

**TABELA STRATYGRAFICZNA, NAWARSTWIEŃ NA POWIERZCHNI GZYMSU
ŁUKOWEGO NAD HERBEM, NA ELEWACJI FRONTOWEJ (NAD WEJŚCIEM).**

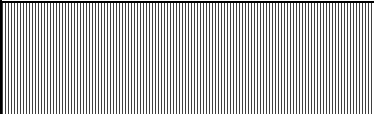
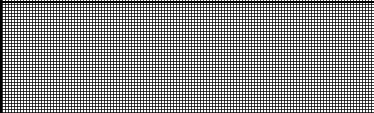
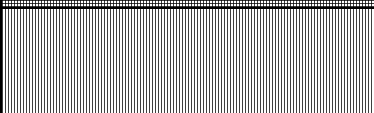
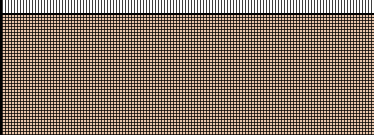

Numer warstwy	Oznaczenie graficzne warstwy	Numer Chronologiczny	datowanie	Opis warstwy
1		VI-VII	Lata 70-80 XX w.	Warstwa malarska biała
2		VI	Lata 70 XX w.?	Zaprawa cementowa wyrównująca
3		III?	Po 1850	Pobiała wapienna
4		I - II	1781 – Przed 1850	Tynk wapienny z dodatkiem gipsu(?) barwiony mieloną cegłą o odcieniu różowawym
5		I	1781.	Wątek ceglany

TABELA STRATYGRAFICZNA (ZBIORCZA), NAWARSTWIEN NA POWIERZCHNI GZYMSU WIEŃCZĄCEGO DOKOŁA KŚCIOŁA.

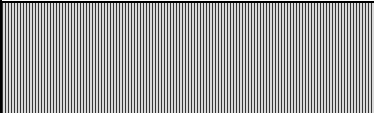
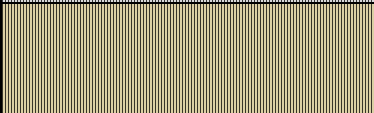

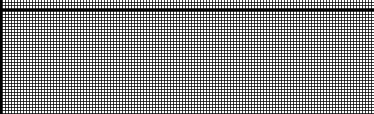

Numer warstwy	Oznaczenie graficzne warstwy	Numer Chronologiczny	datowanie	Opis warstwy
1		VIII	Lata 90 XX w.	Warstwa malarska szara
2		VI-VII	Lata 70-80 XX w.	Warstwa malarska ugrowa
3		VI	Lata 70 XX w.	Cienka warstwa zaprawy cementowej
4		III-IV?	Po 1850 – Pocz. XX w.	Zaprawa wapienno cementowa
5		I	1781	Wątek ceglany

TABELA STRATYGRAFICZNA (ZBIORCZA), NAWARSTWIEN NA POWIERZCHNACH OPASEK OTWORÓW DRZWIOWYCH NA ŚCIANACH BOCZNYCH, BONIOWANIA NA NAROŻNIKACH ELEWACJI I OPASEK OKIENNYCH NA ŚCIANIE PREZBITERIUM.

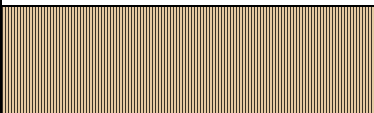
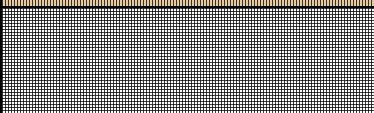
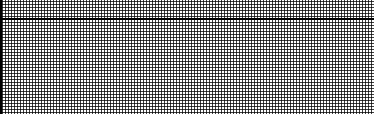
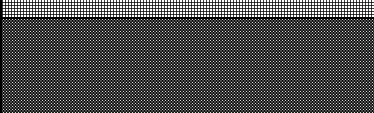
Numer warstwy	Oznaczenie graficzne warstwy	Numer Chronologiczny	datowanie	Opis warstwy
1		IX	Po 2000	Warstwa malarska różowo ugrowa
2		VIII-IX	Lata 90 XX w.- Po 2000	Cienka warstwa zaprawy cementowej
3		VII-VIII	Lata 80 – lata 90 XX w.	Zaprawa cementowo wapienna twarda
4		I	Pocz. XX w.	Wątek ceglany

TABELA STRATYGRAFICZNA (ZBIORCZA), NAWARSTWIEN NA POWIERZCHNACH GŁADKICH, PILASTRÓW NA ELEWACJI FRONTOWEJ.

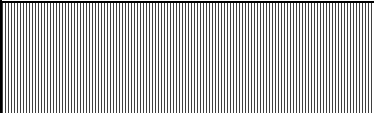
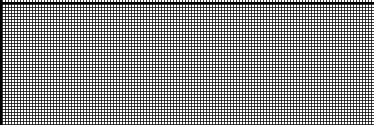
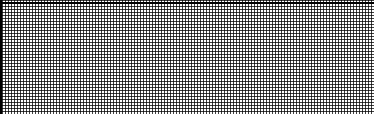

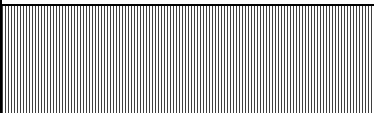
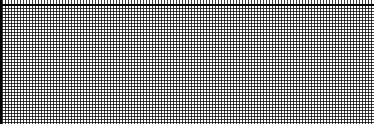
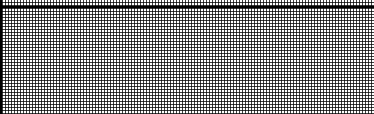
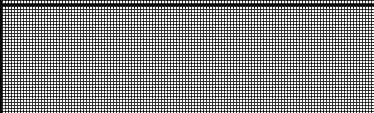

Numer warstwy	Oznaczenie graficzne warstwy	Numer Chronologiczny	datowanie	Opis warstwy
1		IX	Po 2000	Warstwa malarska biała
2		VIII-IX	Lata 90 XX w.- Po 2000	Zaprawa cementowo wapienna miękka
3		VII-VIII	Lata 80 – lata 90 XX w.	Zaprawa cementowo wapienna twarda
4		I	Pocz. XX w.	Wątek ceglany

TABELA STRATYGRAFICZNA (ZBIORCZA), NAWARSTWIEN NA POWIERZCHNACH GŁADKICH, WSZYSTKICH ŚCIAN KOŚCIOŁA.

Numer warstwy	Oznaczenie graficzne warstwy	Numer Chronologiczny	datowanie	Opis warstwy
1		IX	Po 2000	Warstwa malarska różowo ugrowa
2		VIII-IX	Lata 90 XX w.- Po 2000	Zaprawa cementowo wapienna miękka
3		VII-VIII	Lata 80 – lata 90 XX w.	Zaprawa cementowo wapienna twarda
4		VII-VIII	Lata 80 – lata 90 XX w.	Obrzutka cementowa (szary cement) stwardzona miejscowo
5		I	1781.	Wątek ceglany

WNIOSKI KOŃCOWE:

Po przeprowadzeniu prac badawczych, trudno jest jednoznacznie określić kolorystykę pierwotną ścian i elementów płaskich (pilastry), gdyż posiadają one nowe wyprawy tynkarskie i jedną warstwę kolorystyczną na powierzchni (biel).

W przypadku opasek okiennych i portali wejściowych jest podobnie. Tu również nie ma przesłanek, co do kolorystyki pierwotnej, ze względu na nowe wyprawy, pokryte jedną warstwą kolorystyczną.

W przypadku gzymsowań i detalu zdobniczego, kwestia jest nieco bardziej skomplikowana, gdyż pojawiają się elementy kamienne i tynkowe. W przypadku elementów kamiennych, sprawa jest oczywista, natomiast elementy tynkowe w przypadku, prawdopodobnie pierwotnych, barwione są na kolor różowawy przez dodatek mielonej cegły.

Nie dotyczy to gzymsu wieńczącego na ścianach bocznych i tylnej, gdzie warstwa tynkowa wygląda na wtórną. Może to wskazywać, iż pierwotnie takiego gzymsu nie był w ogóle, lub uległ erozji i został wykonany na nowo, co miałoby uzasadnienie, biorąc pod uwagę, prawdopodobne pierwotne krycie dachu gontem i związane z tym silne oddziaływanie wilgoci na element tynkowany.

Wracając do elementów barwionych mieloną cegłą, można wnioskować, iż był to podkład pod malowanie na kolor zbliżony do piaskowca, lub imitacja takowego, sama w sobie.

W związku z tym, mimo, iż nie ma dokładnych przesłanek, co do istnienia warstwy imitującej kolor piaskowca, można założyć, iż takie było założenie pierwotne.

W związku z powyższym proponuje się po wykonaniu zabiegów konserwatorskich w zakresie rekonstrukcji i uzupełnienia elementów dekoracyjnych, wykonanych z zaprawy tynkarskiej, scalenie ich w kolorystyce zbliżonej do elementów kamiennych wykonanych z piaskowca.

mgr Marcin Chojkowski
Art. Plastyk Kons. Dziel Sztuki
31-444 Kraków, ul. Ogrodnicza 16
kom. 607-656-177

Fot 1. Kościół cmentarny, pw. św. Stanisława b. m. w Szczepanowie, gm. Brzesko. Badania stratygraficzne elewacji.
Elewacja frontowa - gzyms attyki.

Fot 2. Kościół cmentarny, pw. św. Stanisława b. m. w Szczepanowie, gm. Brzesko. Badania stratygraficzne elewacji.
Elewacja frontowa - gzyms wieńczący, pod attyką.

Fot 3. Kościół cmentarny, pw. św. Stanisława b. m. w Szczepanowie, gm. Brzesko. Badania stratygraficzne elewacji.
Elewacja frontowa rozetka na ścianie kolankowej.

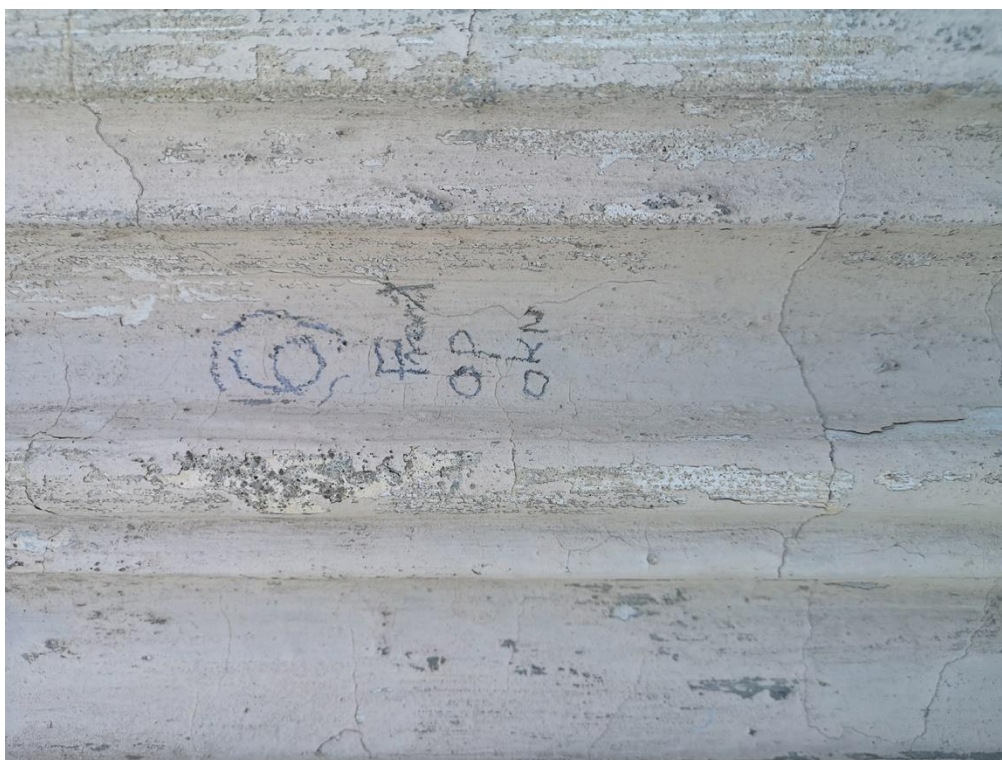
Fot 4. Kościół cmentarny, pw. św. Stanisława b. m. w Szczepanowie, gm. Brzesko. Badania stratygraficzne elewacji.
Elewacja frontowa – gzyms architravu.

Fot 5. Kościół cmentarny, pw. św. Stanisława b. m. w Szczepanowie, gm. Brzesko. Badania stratygraficzne elewacji.
Elewacja frontowa – fragment jednej z głowic pilastrów.

Fot 6. Kościół cmentarny, pw. św. Stanisława b. m. w Szczepanowie, gm. Brzesko. Badania stratygraficzne elewacji.
Elewacja frontowa – fragment łuku na d herbem usytuowanym powyżej wejścia głównego.

Fot 7. Kościół cmentarny, pw. św. Stanisława b. m. w Szczepanowie, gm. Brzesko. Badania stratygraficzne elewacji.
Elewacja frontowa – fragment obramienia ślepego okna parteru.

Fot 8. Kościół cmentarny, pw. św. Stanisława b. m. w Szczepanowie, gm. Brzesko. Badania stratygraficzne elewacji.
Elewacja boczna – gzyms wieńczący.

Fot 9. Kościół cmentarny, pw. św. Stanisława b. m. w Szczepanowie, gm. Brzesko. Badania stratygraficzne elewacji.
Opaska okna na ścianie prezbiterium.

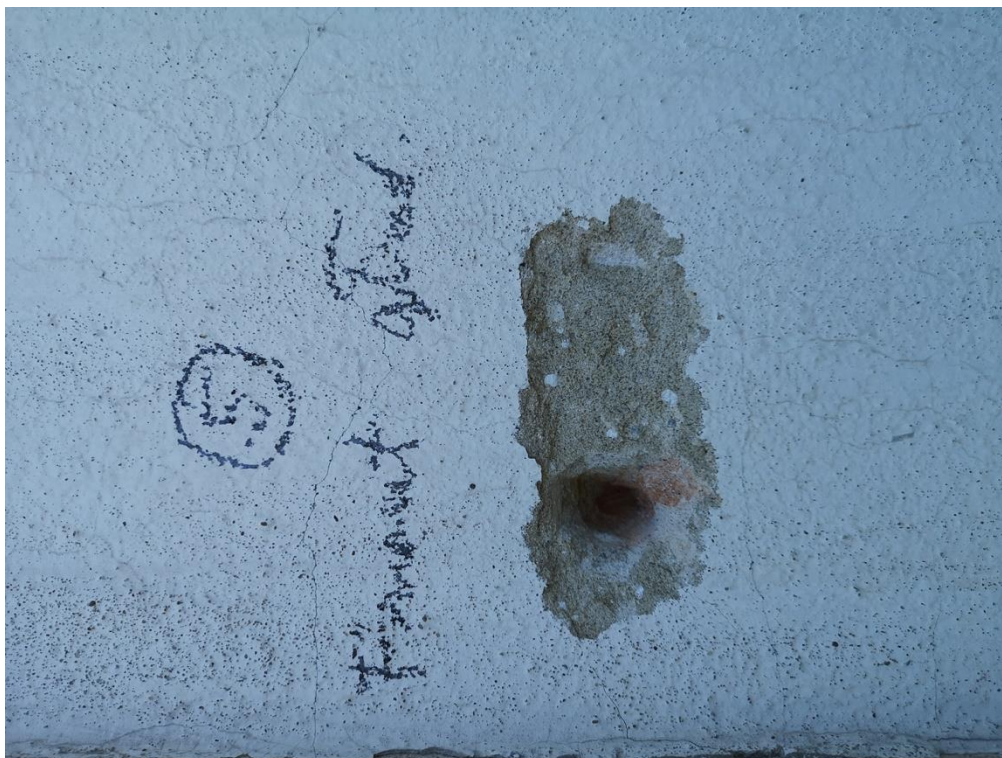
Fot 10. Kościół cmentarny, pw. św. Stanisława b. m. w Szczepanowie, gm. Brzesko. Badania stratygraficzne elewacji.
Bonia na ścianie północnej.

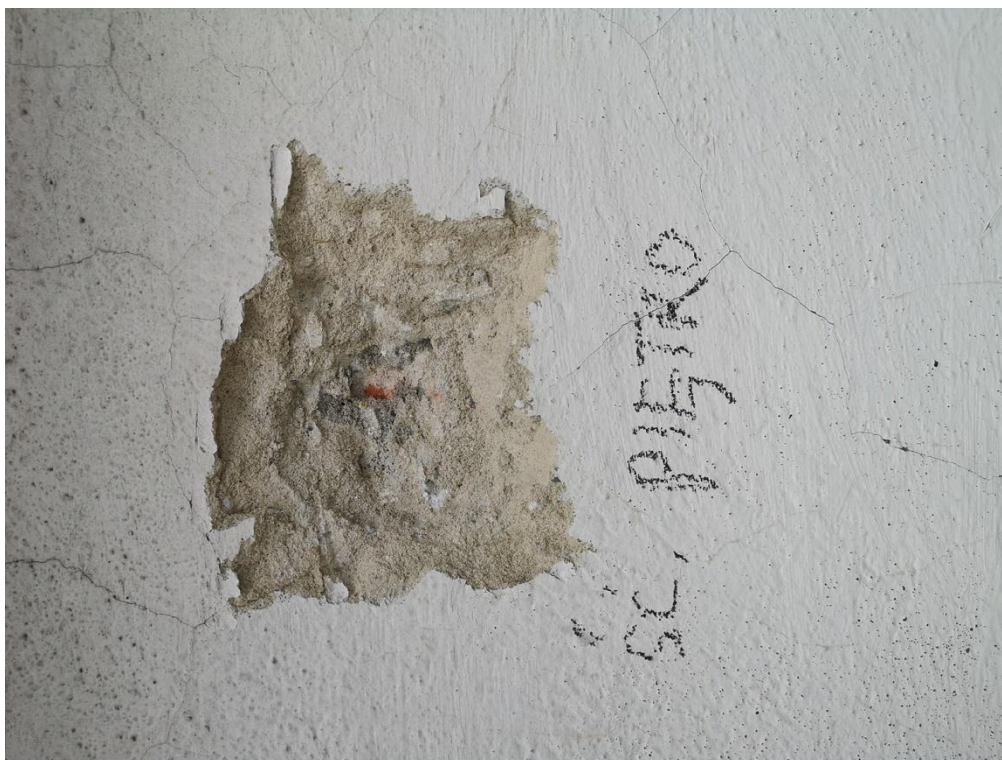
Fot 11. Kościół cmentarny, pw. św. Stanisława b. m. w Szczepanowie, gm. Brzesko. Badania stratygraficzne elewacji.
Bonia na ścianie południowej.

Fot 12. Kościół cmentarny, pw. św. Stanisława b. m. w Szczepanowie, gm. Brzesko. Badania stratygraficzne elewacji.
Opaska portalu wejścia na ścianie południowej.

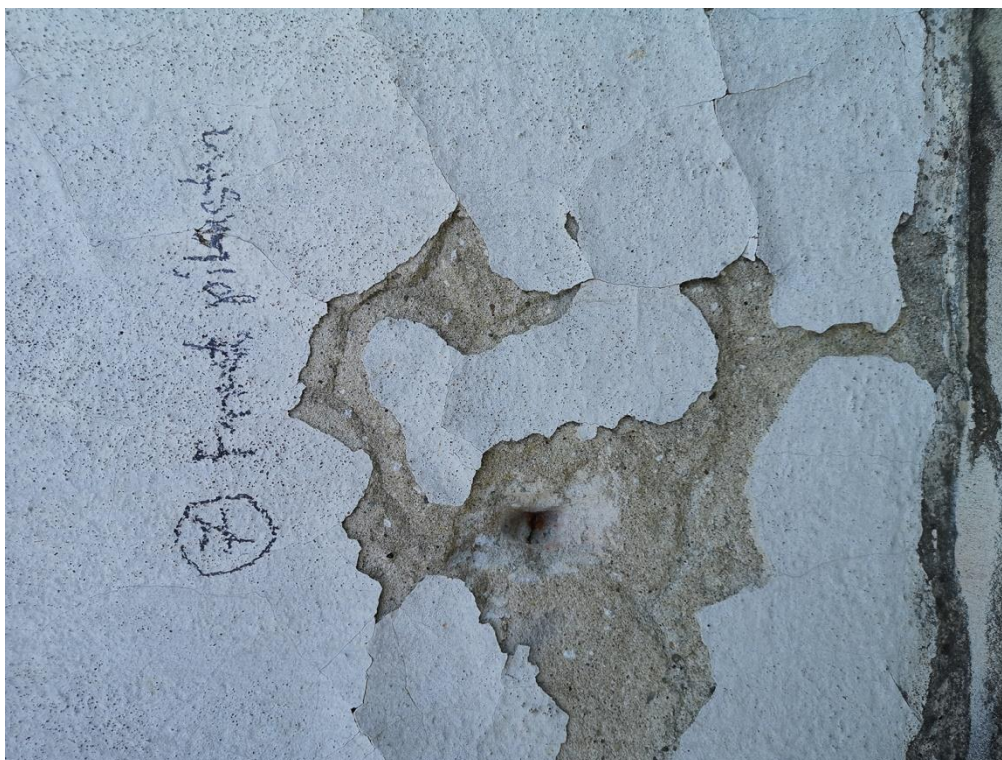
Fot 13. Kościół cmentarny, pw. św. Stanisława b. m. w Szczepanowie, gm. Brzesko. Badania stratygraficzne elewacji.
Elewacja frontowa – tynki gładkie na poziomie parteru.

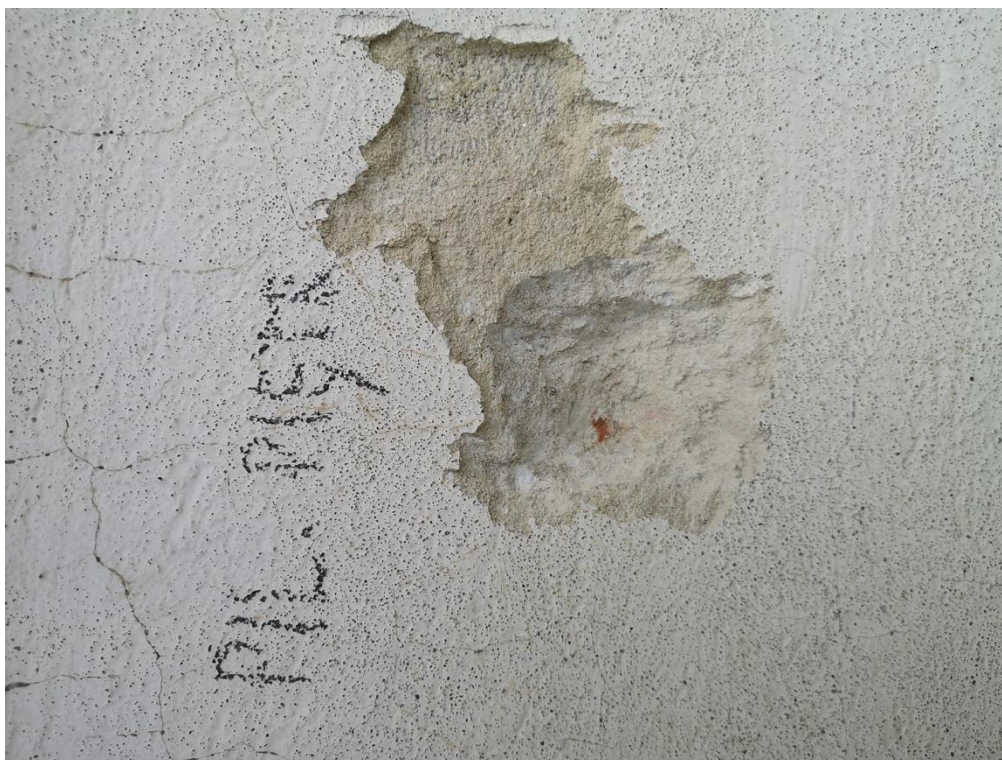
Fot 14. Kościół cmentarny, pw. św. Stanisława b. m. w Szczepanowie, gm. Brzesko. Badania stratygraficzne elewacji.
Elewacja frontowa – tynki gładkie na poziomie piętra.

Fot 15. Kościół cmentarny, pw. św. Stanisława b. m. w Szczepanowie, gm. Brzesko. Badania stratygraficzne elewacji.
Elewacja frontowa – tynki gładkie na ścianie kolankowej.

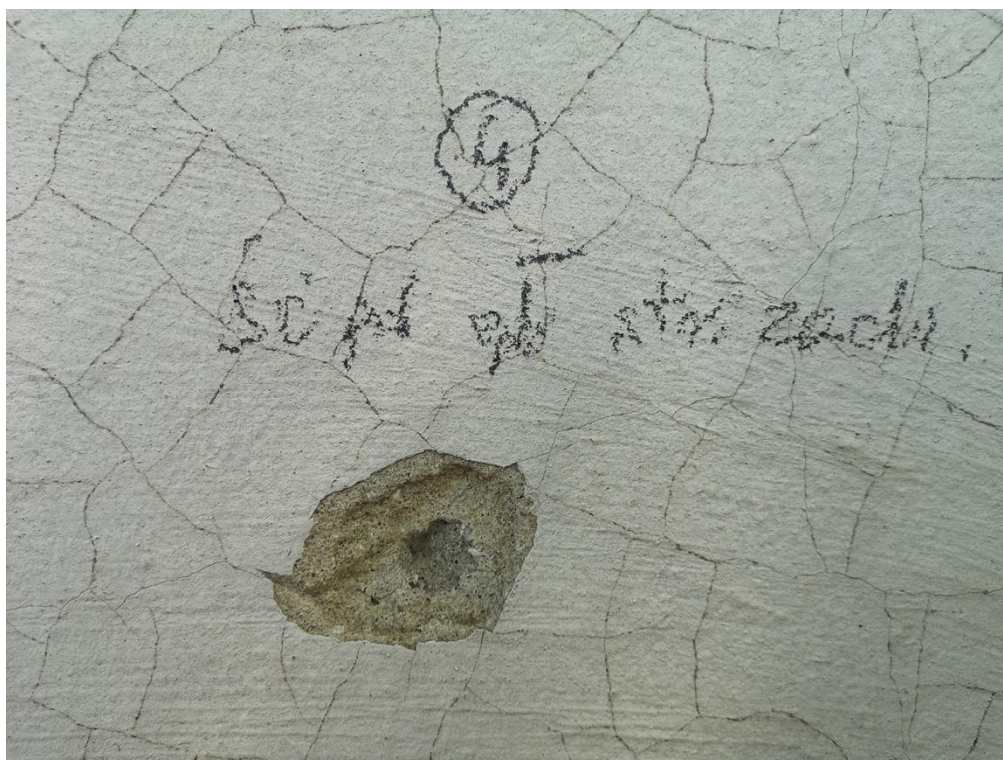
Fot 16. Kościół cmentarny, pw. św. Stanisława b. m. w Szczepanowie, gm. Brzesko. Badania stratygraficzne elewacji.
Elewacja frontowa – tynki gładkie na powierzchni pilastra, na poziomie parteru.

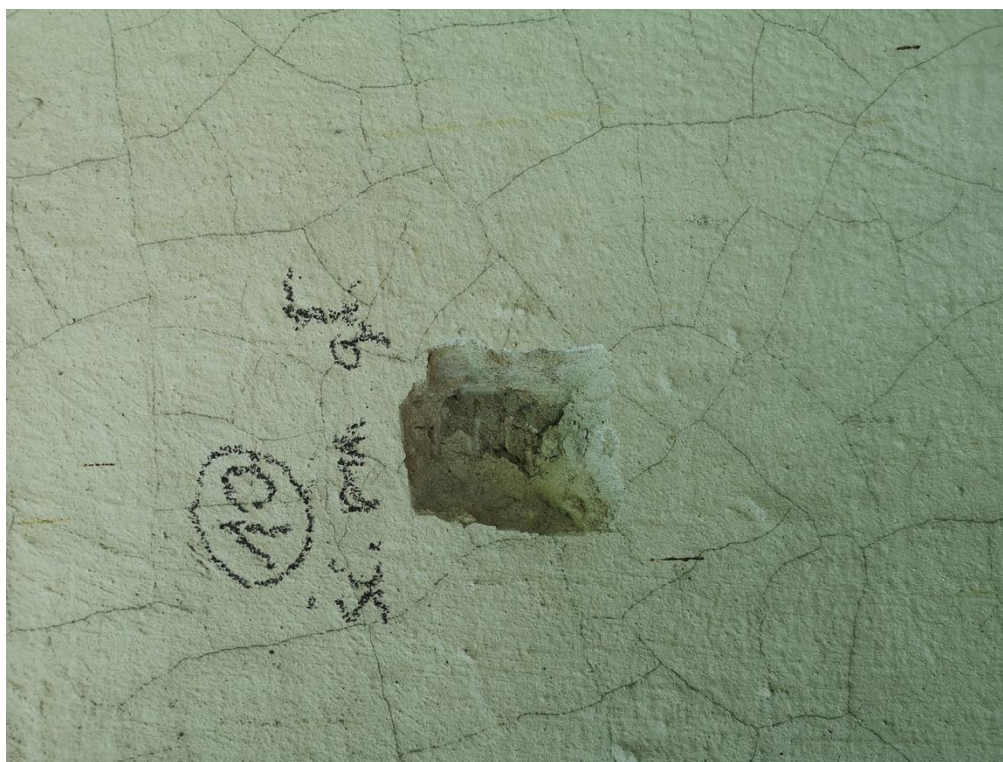
Fot 17. Kościół cmentarny, pw. św. Stanisława b. m. w Szczepanowie, gm. Brzesko. Badania stratygraficzne elewacji.
Elewacja frontowa – tynki gładkie na powierzchni pilastra, na poziomie piętra.

Fot 18. Kościół cmentarny, pw. św. Stanisława b. m. w Szczepanowie, gm. Brzesko. Badania stratygraficzne elewacji.
Tynki gładkie na powierzchni ściany południowej, strona wschodnia.

Fot 19. Kościół cmentarny, pw. św. Stanisława b. m. w Szczepanowie, gm. Brzesko. Badania stratygraficzne elewacji.
Tynki gładkie na powierzchni ściany południowej, strona zachodnia.

Fot 20. Kościół cmentarny, pw. św. Stanisława b. m. w Szczepanowie, gm. Brzesko. Badania stratygraficzne elewacji.
Tynki gładkie na powierzchni ściany północnej.